

STRAJK!

SKOK DO WOLNOŚCI

INSTRUKCJA

STRAJK!

SKOK DO WOLNOŚCI

INSTRUKCJA

SPIS TREŚCI

reguły Strajku! / 5

wprowadzenie / 6

scenariusz / 7

elementy gry / 8

przygotowanie do gry / 10

przebieg gry / 13

tura gracza / 15

pozyskiwanie kart z planszy / 16

wykonywanie akcji specjalnych / 20

dobieranie kart do ręki / 22

odrzucać kart z talii / 23

koniec tury / 24

negocjowanie postulatów i koniec gry / 25

rady Komisji Ekspertów / 27

jak to się stało? / 31

Strajk! dr Grzegorz Majchrzak / 31

21 postulatów / 53

Protokół porozumienia z dnia 31 sierpnia 1980 roku / 57

Skład Komisji Ekspertów / 61

Skład Prezydium MKS / 62

Biogramy / 63

REGUŁY STRAJKU!

LICZBA GRACZY: 2-5

WIEK: 12+

CZAS GRY: 30-60 minut

AUTOR: Karol Madaj

Przed Sierpniem znany byłem jako prosty robotnik, jeden z wielu związkowców. (...) Teraz przeskakuję na miejsce pierwsze, idę samodzielnie, ustawiam się w roli przywódcy, narzucam swoją rolę grupie...

WPROWADZENIE

W grze „Strajki!” masz okazję być jak Lech Wałęsa i pokierować działaniami Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w sierpniu 1980 roku. Czas strajku solidarnościowego i negocjacji 21 postulatów z delegacją rządu, zakończony podpisaniem Porozumień Sierpniowych i powstaniem nszz „Solidarność”, to okres, w którym Lech Wałęsa stał się nie tylko liderem opozycji, ale także postacią publiczną z pierwszych stron gazet. To dzięki strajkowi stanął na czele „Solidarności”, dostał Pokojową Nagrodę Nobla, a potem został wybrany na prezydenta RP.

**Zaczynasz grę, mając tylko swoje słynne *gadane*.
Czy uda ci się porwać tłum, zyskać uznanie w oczach światowej opinii publicznej i doprowadzić strajkujących do zwycięstwa?
Przeskocz przez płot i działaj!**

*Nikt scenariusza na taką rzecz jak przebieg strajku nie wymyślił.
Strajk jest jak tłum, który reaguje różnie, zmiennie, na swój sposób.*

SCENARIUSZ

Wszyscy na zmianę kierujecie Lechem Wałęsą, zdobywając na terenie stoczni poparcie dla strajku. Za pomocą kart *biegane* poruszacie po plan-szy znacznik Wałęsy. Dzięki zagrywanym kartom *gadane* przekonujecie do sprawy robotników i mieszkańców Gdańska. Mając ich po swojej stronie, Wałęsa zwraca na siebie uwagę zagranicznych korespondentów. Udzielone wywiady informują całą Polskę o walce stoczniowców, co sprawia, że do strajku przyłączają się kolejne zakłady, a do stoczni przyjeżdżają delegaci Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego oraz Komisja Ekspertów pod kierunkiem Tadeusza Mazowieckiego. Mając pewność poparcia delegatów i ekspertów, możecie pokusić się o negocjowanie postulatów. Zwycięzcą zostaje ta osoba, która pierwsza zdobędzie jako Lech Wałęsa dwie karty *postulatów*.

Pod bramy przybywało coraz więcej ludzi. Gdańsk przyszedł pod Stocznnię zobaczyć, co się tam dzieje.

elementy gry

110 kart

20 kart gadane

10 kart chodzone

14 kart biegame

15 kart robotnik

15 kart mieszkaniec

14 kart korespondent

8 kart delegat mks

8 kart ekspert

6 kart postulat

plansza główna

5 plansz graczy

1 znacznik Wałęsy

Ważny był każdy szczegół w funkcjonowaniu Stoczni w czasie strajku. Ludzie sami tworzyli ład, porządek strajkowy był dla każdego przejrzysty i widoczny od pierwszego momentu wejścia do Stoczni...

przygotowanie do gry

Na środku stołu rozłóż planszę do gry i umieść znacznik Wałęsy na polu z krzyżem za płotem stoczni. Karty do gry posortuj na rodzaje wymienione w punkcie „Elementy gry”. Następnie na planszy połóż w oznaczonych miejscach zakryte karty:

na tych wydziałach: Wydział 1, Wydział 2 i Wydział 3 pracują robotnicy – połóż tu po 5 kart *robotnik*

tu drukuje się strajkowe ulotki, a za płotem czekają zagraniczni korespondenci – połóż tu 14 kart *korespondent*

tędy przyjadą z innych zakładów delegaci Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, kiedy media nagłośnią sprawę strajku solidarnościowego – połóż tu 8 kart *delegat*

tu w Sali BRP Wałęsa realizuje cel gry, czyli negocjuje postulaty – połóż tu 6 kart *postulat*

tu przed Bramą nr 2 zbierają się mieszkańcy Gdańska – połóż tu 15 kart *mieszkaniec*

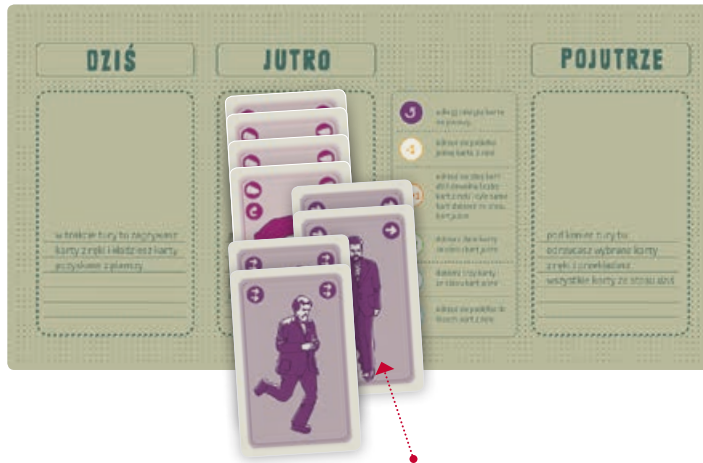
tędy od strony stacji kolejowej przyjadą do stoczni eksperci – połóż tu 8 kart *ekspert*

na tym placu stoi krzyż upamiętniający stoczniowców poległych w grudniu 1970, tu Lech Wałęsa zyskuje więcej motywacji do działania – połóż tu 4 karty *biegane*

Gdańsk staje się mekką, do której dążą delegacje zakładów pracy z całego kraju z wyrazami poparcia i deklaracją gotowości strajkowej.

Każdemu z graczy rozdaj planszę gracza oraz 4 karty *gadane*, 2 karty *chodzone* i 2 karty *biegane*. Karty należy potasować i położyć zakryte, na środku planszy gracza (*jutro*), tak by utworzyły stos.

wszystkie twoje karty (te w ręku i te na planszy gracza) to *talia spotkań*

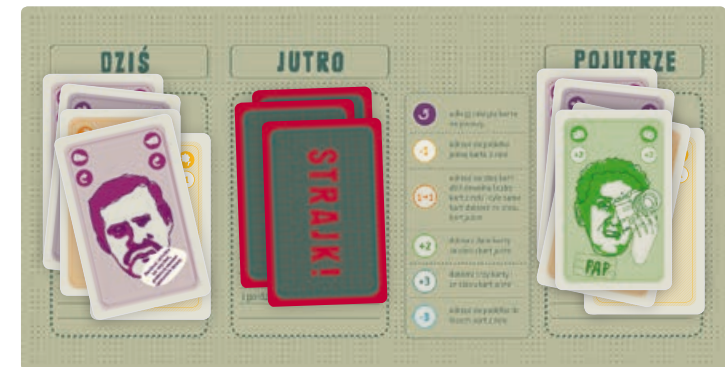
<i>Dziś</i> to spotkania bieżące, na ten stos zagrywasz karty	<i>Jutro</i> symbolizuje przyszłe spotkania, z tego stosu dobierasz karty	<i>Pojutrze</i> to spotkania odłożone „na kiedyś”, na ten stos po zakończeniu tury odkładasz zagrane karty
---	---	--

Jeżeli jakieś karty zostały niewykorzystane (przy grze od 2 do 4 graczy), należy je odłożyć do pudełka.

Na koniec każdy z was dobiera pięć kart ze swojego stosu kart *jutro*. Rozpoczyna ta osoba, która wyciągnęła najmniej kart *gadane*, a w przypadku remisu najmłodszy z graczy.

przebieg gry

Wykonujecie swoje ruchy po kolei, zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Każdy zagrywa karty na swojej planszy gracza. W swojej turze zagrywasz dowolną liczbę kart z ręki. Swoich kart będziesz używać wielokrotnie, dobierając je, zagrywając, potem tasując i znów dobierając.

W wyniku zagrywania kart z ręki przemieszczasz znacznik Wałęsy po planszy głównej i pozyskujesz karty z coraz wyższych poziomów. Zamiast pozyskiwać karty, można też wykonywać akcje specjalne. Przejście przez wszystkie poziomy i pozyskanie dwóch kart *postulat* kończy grę.

poziomy kart			
I	 <u>GADANE</u>	 <u>CHODZONE</u>	 <u>BIEGANE</u>
II	 <u>ROBOTNIK</u>	 <u>MIESZKANIEC</u>	
III	 <u>KORRESPONDENT</u>		
IV	 <u>DELEGAT MKS</u>	 <u>EKSPERT</u>	
V	 <u>POSTULAT</u>		

Bogu dzięki, że wszystkie te tasowania, zmieniające się układy między nami, cały ten personalny aspekt strajku i jego przywództwa był w cieniu sprawy głównej.

tura gracza

Na początku swojej tury dobierasz karty ze swojego stosu *jutro*, tak by mieć w ręku pięć kart (zob. DOBIERANIE KART DO RĘKI). Następnie zagrywasz karty z ręki, wykonując akcje (zob. POZYSKIWANIE KART Z PLANSZY i WYKONYWANIE AKCJI SPECJALNYCH). Zagrywane oraz nowo pozyskane karty kładziesz na swojej planszy zawsze na stosie *dziś*.

Gdy akcje możliwe do wykonania się wyczerpią lub nie chcesz wykonywać więcej akcji, możesz zachować w ręku wybrane karty (ale nie więcej niż pięć), a resztę odrzucić na stos kart *dziś*.

Ostatnią czynnością w twojej turze jest odłożenie całego stosu kart *dziś* na stos kart *pojutrze*. Po swoim ruchu uzupełnij pola na planszy, odwracając wierzchnie karty z tych stosów, z których karty zostały przez ciebie zabrane (zob. KONIEC TURY).

Wcale nie było tak różowo, jak wszyscy to sobie dziś wyobrażają. Biegałem od wydziału do wydziału (...), przemawiałem, wyłączaliśmy im maszyny, jak nie było już innego sposobu, zaczynałem śpiewać „Boże, coś Polskę...”.

pozyskiwanie kart z planszy

Jeżeli chcesz pozyskać kartę z planszy głównej, najpierw przesunąć znacznik Wałęsy na odpowiednie pole na planszy. Do przesuwania znacznika Wałęsy służą karty *chodzone* i *biegane*. Pierwsza z nich pozwala przesunąć znacznik Wałęsy o jedno pole, a druga o jedno lub dwa pola.

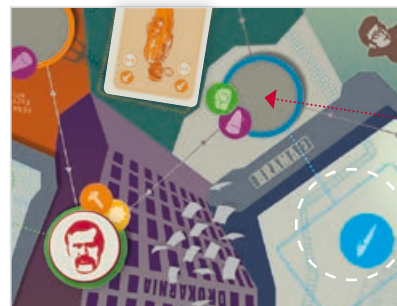

Do każdego pola na planszy przypisany jest jeden stos kart. Ikona obok stosu kart informuje, jakie karty trzeba w danym miejscu zagrać, by pozyskać nową kartę.

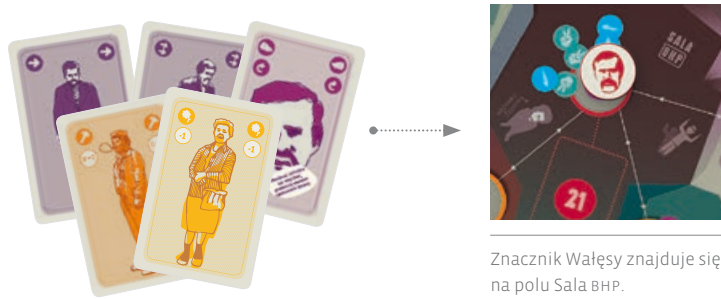

Stojąc na odpowiednim polu, zagraj z ręki karty potrzebne do zdobycia karty z planszy (jeżeli chcesz brać kolejne karty z pola, które było już przez ciebie wykorzystane, musisz najpierw każdorazowo wykonać akcję specjalną, zagrywając *gadane*, by odsłonić wierzchnią kartę ze stosu).

uwaga: Jeżeli ostatnią akcją w twojej turze jest zagranie karty *chodzone* lub *biegane*, nie możesz przesunąć znacznika Wałęsy na pole, na którym nie ma żadnej karty. Możesz pozostawić znacznik Wałęsy na pustym polu tylko wtedy, gdy ostatnia karta była właśnie wzięta przez ciebie.

ŹLE: tu nie można zakończyć ruchu

Znacznik Wałęsy znajduje się na polu Sala BHP.

Marta ma w ręku karty: *chodzone, biegane, gadane, mieszkaniec i robotnik.*

Przechodzi na pole Wydział 1.

Tam zagrywa kartę *gadane*...

...by pozyskać kartę *robotnik*, którą bierze z planszy i kładzie na stos kart *dzisiaj*.

kontynuacja na stronie obok

kontynuacja ze str. 18

Marta zagrywa kartę *biegane*...

...i przesuwa znacznik Wałęsy o dwa pola, na pole drukarnia.

Tam zagrywa karty: *mieszkaniec i robotnik*, by pozyskać kartę *korespondent*, którą kładzie na stos kart *dzisiaj*.

Tym samym zagrała wszystkie swoje karty z ręki i kończy ruch, przekładając wszystkie karty ze stosu *dzisiaj* na stos kart *pojutrze*.

Prawdą jest, że od początku strajku miałem wpływ na ludzi.

wykonywanie akcji specjalnych

Wykonując akcję specjalną, nie musisz stać na planszy w żadnym określonym miejscu (wyjątek stanowi wykonywanie akcji specjalnej karty *gadane*), po prostu odkładasz zagrywaną kartę na stos kart *dziś* i wykonujesz akcję przypisaną do karty.

GADANE – odkryj zakrytą kartę na planszy

MIESZKANIEC – odrzuć do pudełka jedną kartę z ręki

ROBOTNIK – odrzuć na stos kart *dziś* dowolną liczbę kart z ręki i tyle samo kart dobierz ze stosu kart *jutro*

KORESPONDENT – dobierz dwie karty ze stosu kart *jutro*

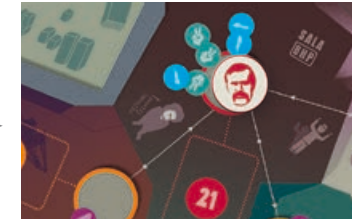
DELEGAT – dobierz trzy karty ze stosu kart *jutro*

EKSPERT – odrzuć do pudełka do trzech kart z ręki

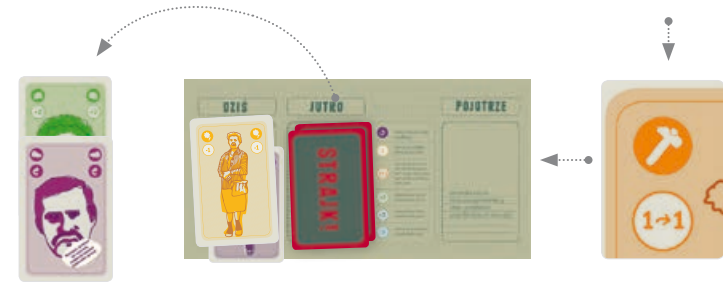

Michał ma w ręku karty: *chodzone*, *biegane*, *gadane*, *mieszkaniec* i *robotnik*.

Znacznik Wałęsy znajduje się na polu Sala ВНР.

Michał wie, że ma w talii spotkań kartę *korespondent*, i chce ją wylosować.

UDAŁO SIĘ!
Wylosował karty: *korespondent* i *gadane*.

...i odrzuca na stos kart *dziś* dwie karty z ręki: *chodzone* i *mieszkaniec*, po czym w zamian dobiera dwie karty ze stosu kart *jutro*.

Zagrywa więc kartę *robotnik* jako akcję specjalną...

Michał zagrywa teraz kartę *biegane* i przesuwa znacznik Wałęsy na pole Brama nr 3. Tam zagrywa karty *korespondent* i *gadane*, by pozyskać z planu kartę *ekspert*, którą kładzie na stos kart *dziś*.

Z ostatnią kartą *gadane* nie ma co zrobić, nie chce jej zachować na następną turę i po prostu odkłada ją na stos zagryanych kart *dziś*. Na koniec wszystkie karty ze stosu *dziś* przekłada na stos kart *pojutrze*.

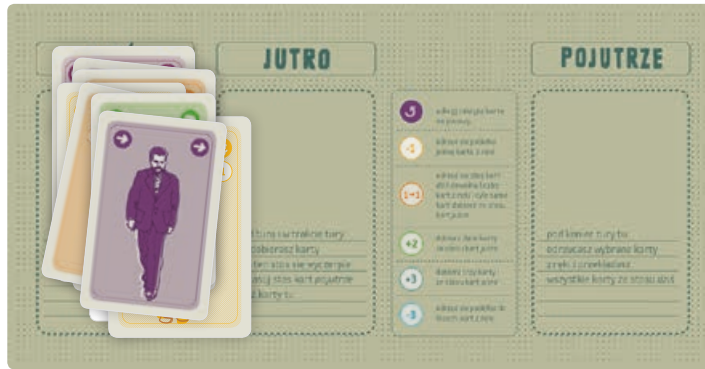

Na sali kilku dziennikarzy z gdańskiego tygodnika „Czas”, trójka Finów, z których jeden bez przerwy robi zdjęcia, korespondent „Financial Times”...

dobieranie kart do ręki

W wyniku wykonywania niektórych akcji specjalnych (głównie karty *korespondent*) możesz dobierać karty. Karty dobieraj zawsze ze stosu kart *jutro*. Jeżeli w trakcie twojej tury ten stos się wyczerpie, przetasuj stos kart *pojutrze* i utwórz z niego nowy stos kart *jutro*. W szczególnym przypadku i ten stos kart może się wyczerpać. Wtedy po zagranie kart trzymanyh w ręku kończysz swój ruch.

uwaga: Karty ze stosu kart *dziś* możesz przełożyć na stos kart *pojutrze* dopiero po zakończeniu ruchu! Oznacza to, że w jednej turze nie możesz zagrać dwukrotnie tej samej karty.

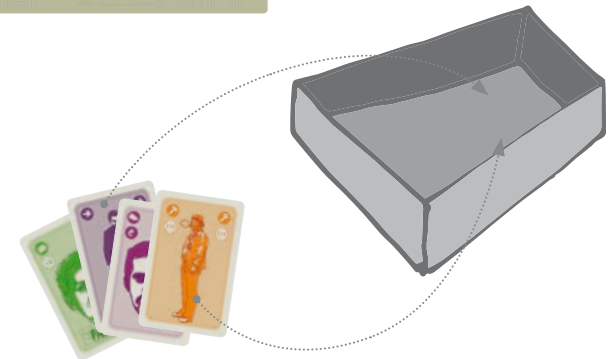
wyczerpanie możliwości ruchu

Staję wobec trudnych wyborów (...), w takich sytuacjach sprawy pozostawiam własnemu biegowi, kto nadąży – jest ze mną, a ja z nim. (...) Jeżeli mnożą się zobowiązania opóźniające realizację celu, nic nie mówię nikomu, tylko „przyspieszam” i szukam nowego rytmu.

odrzucać karty z talii

Szczególnym rodzajem akcji specjalnej jest odrzucanie kart z ręki do pudełka. W takim przypadku zagrywasz kartę *mieszkaniec* lub *ekspert* na stos kart *dziś*, po czym odrzucaasz do pudełka wybraną kartę lub karty z ręki. Te karty na stałe wypadają z talii spotkań i nie ma możliwości przywrócenia ich do gry.

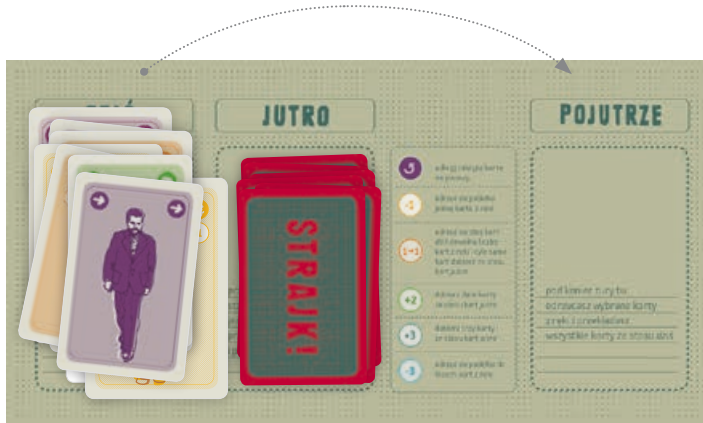

Bawić się można jeden dzień, dziesięć godzin, ale trochę za dużo tej zabawy jest, dlatego proponuję konkretnie krótko załatwić sprawy.

koniec tury

Na zakończenie swojej tury możesz pozostawić w ręku te karty, które chcesz zachować do następnej tury. Pamiętaj, że nie może być ich więcej niż pięć. Odrzuć wybrane na stos *dziś*. Następnie przełóż wszystkie karty ze stosu kart *dziś* na stos kart *pojutrze*.

Jeśli w trakcie ruchu brane były przez ciebie karty z planszy (poza kartami *postulat*), po ruchu uzupełnij pola na planszy, odwracając wierzchnie karty z tych stosów, z których karty były przez ciebie brane. Jeżeli wzięta została ostatnia karta z danego stosu, nic się nie dzieje.

uwaga: Gdy już nabierzesz wprawę w grze, możesz przygotowywać się do swojej tury, dobierając karty podczas ruchu innych graczy.

A więc potrzebna była strategia rozmów i taktyka w rozgrywaniu poszczególnych punktów. (...) To daje pewność w rozgrywce o tak wysoką stawkę.

negocjowanie postulatów i koniec gry

Jeżeli masz w ręku co najmniej dwie niebieskie karty (*delegatów* lub *ekspertów*), możesz przesunąć znacznik Wałęsy do Sali ВНР i przystąpić do negocjowania postulatów z delegacją rządową. Negocjowanie postulatów rozpoczyna się zagranie z ręki karty *gadane*, odsłonięciem karty *postulatu* z wierzchu stosu i sprawdzeniem, jakie karty są potrzebne do wynegocjowania postulatu:

	DELEGAT MKS + DELEGAT MKS
	DELEGAT MKS + EKSPERT
	EKSPERT + EKSPERT

W związku z tym, że sprawa leży, przerywamy obrady do jutra.

porażka

Jeżeli nie masz w ręku właściwego zestawu kart, Wałęsie nie uda się wynegocjować postulatów. Nie ponosisz żadnych konsekwencji, poza tym że twój ruch się kończy (karty trzymane w ręku możesz zachować, jak zawsze: maksymalnie pięć). Niewynegocjowaną kartę *postulatu* odkładasz obok planszy zakrytą.

uwaga: Jeżeli postulaty do wynegocjowania wyczerpią się przed końcem gry, należy przetasować stos niewynegocjowanych kart *postulatów* i utworzyć z niego nowy stos postulatów do wynegocjowania.

Tak albo nie. Jak nie – odpoczywamy. Odpoczywamy, mamy czas.

sukces

Jeżeli masz w ręku właściwy zestaw dwóch kart, zagrywasz je na stos *dziś*. Następnie zabierasz kartę *postulat*, odczytujesz na głos jej treść, po czym kładziesz ją przed sobą na stole jako trofeum. Jesteś w połowie drogi do wygranej. Możesz kontynuować ruch, w szczególności odsłonić kolejną kartę *postulat*, wykonując akcję specjalną karty *gadane*.

Ta osoba, która jako pierwsza zdobędzie drugą kartę *postulatu*, wygrywa w grze.

My wiemy, czego chcemy – powiedziałem do Mazowieckiego i Geremka (...) Chodzi o to, żeby nas nie „wykuglowali”, i w tym musicie nam pomóc.

radę Komisji Ekspertów

- Staraj się utrzymywać w talii spotkań właściwe proporcje kart.
- Nie bierz zbyt wielu robotników lub mieszkańców.
- Jeżeli twoja talia jest za duża i rzadko udaje ci się wylosować te karty, które chcesz, użyj kart *mieszkaniec* lub *ekspert* do wyrzucania z talii kart, bez których możesz się obejść. To znacznie przyspieszy twoją grę.
- Używaj akcji specjalnych kart *robotnik*, *korespondent* i *delegat* do zwiększania liczby kart w ręku. Im więcej kart w ręku, tym więcej możliwości ruchu. Spróbuj wziąć do ręki wszystkie karty ze stosów *jutro* i *pojutrze*.
- Staraj się zapamiętać, jakie postulaty były już negocjowane, i przewidzieć, które karty trzeba będzie mieć do wynegocjowania przyszłych postulatów.

"33" Export. On peut rester actif après une bonne bière.

vacances
hier on vous a parlé sur les vacances de demain

vendredi Samedi Dimanche
vsd

DE HAUT EN BAS

ceux qui reculer

na poprzedniej stronie:

Strajk sierpniowy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina,
Lech Wałęsa wśród stoczniowców

STRAJK

autor: dr Grzegorz Majchrzak

Wydarzenia, do których doszło w Polsce latem 1980 r., zmieniły nie tylko nasz kraj, ale także były punktem zwrotnym w powojennej historii Europy. Nic więc dziwnego, że Polski Sierpień i podpisanie porozumień między władzą a robotnikami strajkującymi w Gdańsku i Szczecinie robotnikami zostały odnotowane w podręcznikach do historii na całym świecie.

Wszystko zaczęło się od kolejnej podwyżki cen. W Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL) podwyżki były niejednokrotnie powodem protestów społecznych, w tym najbardziej tragicznych i krwawych w grudniu '70 na Wybrzeżu. Tym razem formalnie rząd (faktycznie decyzję podjęło Biuro Polityczne Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej) zmienił, tzn. podniósł od 1 lipca 1980r., ceny „niektórych gatunków wędlin i mięsa”. W Polsce Ludowej ceny były bowiem określane przez władzę, a nie kształtowane w wyniku procesów rynkowych. Nowe regulacje okazały się tym bardziej dotkliwe, że objęły również zakładowe bufety i stołówki. Do miana legendy urosło zdarzenie ze Świdnika, gdzie jeden z robotników wziął do ręki kotleta mielonego i ze złością stwierdził, że nie dość, iż jest on droższy niż wcześniej, to do tego jeszcze mniejszy... Ta anegdota doskonale pokazuje panujące latem 1980 r. nastroje.

Zanim jednak zastrajkowali robotnicy w Świdniku, protesty zdążyły przetoczyć się już przez wiele zakładów i miast Polski. Pierwsze strajki (określane przez peerelowską propagandę

„przerwami w pracy”) miały miejsce już w dniu ogłoszenia podwyżek. Według danych zebranych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i przekazanych przywódcom PRL 1 lipca na pierwszej zmianie na Wydziale Aparatury Wtryskowej Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu pracy nie podjęło około 270 osób, a na Wydziale Mechanicznym Zakładów Metalurgicznych „Pomet” w Poznaniu około 220 zatrudnionych. W następnych dniach protesty ogarniały kolejne zakłady i przedsiębiorstwa na terenie całego kraju. Władze „gasiły” je ustępstwami socjalnymi i ekonomicznymi. Czyniły to jednak na tyle nieudolnie, że nie przynosiło to pożądanych efektów. Zdarzało się na przykład, że w danej fabryce podwyżki czy popularne w PRL rekompensaty obiecywano jedynie pracownikom strajkujących wydziałów, co – jak łatwo się domyślić – powodowało protesty zatrudnionych w pozostałych.

Ogółem w lipcu 1980 r. zastrajkowało (wg – zapewne niekompletnych – danych msw) ponad 80 tys. osób w blisko 180 zakładach w całej Polsce. Głównym ośrodkiem strajków w lipcu 1980 r. stała się Lubelszczyzna (Świdnik, Lubartów, Puławy, Kraśnik), a centrum protestów – Lublin, gdzie miał miejsce strajk generalny. Co ciekawe, to tam doszło do podpisania (11 lipca) pierwszego porozumienia między strajkującymi robotnikami a władzą. Miało ono jednak jedynie charakter lokalny i nie wpłynęło na rozwój sytuacji w kraju. W kolejnych dniach i tygodniach odbywały się, choć już z mniejszym natężeniem niż na początku, strajki w wielu zakładach na terenie całej Polski.

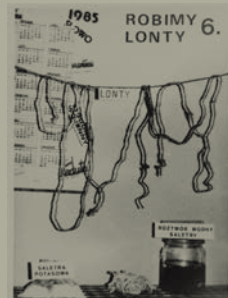
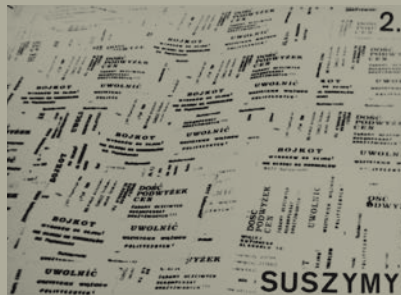
Przełom nastąpił 14 sierpnia 1980 r. Wtedy to rozpoczął się protest w Stoczni Gdańskiej (SG). Był to pierwszy strajk zaplanowany (pierwotnie na dzień wcześniej, ale termin zmieniono ze względów organizacyjnych) i przeprowadzony przez osoby działające w opozycji, głównie przez Bogdana Borusewicza, działacza Wolnych Związków Zawodowych i Komitetu Obrony Robotników. Protest

zainicjowali młodzi stoczniowcy, będący współpracownikami wzz Wybrzeża: Jerzy Borowczak, Ludwik Prądyński i Bogdan Felski. Później dołączył do nich (spóźniony o kilka godzin) Lech Wałęsa, który objął przywództwo strajku. Dzięki jego postawie władzom stoczni nie udało się od razu zakończyć protestu. Strajk poprzedziła akcja ulotkowa i plakatowa. Kilka tysięcy ulotek wydrukowali Piotr i Maciej Kapczyńscy wraz ze Zbigniewem Nowkiem, a kilka plakatów wykonali Grzegorz i Tomasz Petryccy.

Robotnicy żądali m.in. przywrócenia do pracy Anny Walentynowicz (działaczki wzz, którą zwolniono tydzień wcześniej z powodu działalności opozycyjnej, na pięć miesięcy przed osiągnięciem przez nią wieku emerytalnego) i Lecha Wałęsy (wyrzuconego jeszcze w 1976 r.). Domagali się także wzniesienia pomnika ofiar Grudnia '70, podwyżki płac o 2000 zł, zasiłków rodzinnych równych tym wypłacanym pracownikom msw i Wojska Polskiego oraz gwarancji bezpieczeństwa dla strajkujących.

Negocjacje prowadzone z komitetem strajkowym (KS) przez dyrekcję Stoczni Gdańskiej zakończyły się po dwóch dniach (16 sierpnia) podpisaniem porozumienia (zgoda na przyjęcie do pracy Anny Walentynowicz i Lecha Wałęsy, podwyżka płac o 1500 zł, specjalny „dodatek drożyzniany” dla stoczniowców oraz umieszczenie tablicy ku czci poległych w Grudniu '70). Skoro porozumienie osiągnięto, Lech Wałęsa w imieniu KS ogłosił zakończenie strajku. Tymczasem sytuacja uległa diametralnej zmianie – do protestu przyłączały się bowiem kolejne, mniejsze niż SG, zakłady pracy Wybrzeża, które bez jej wsparcia znalazłyby się w trudnej sytuacji. Większość stoczniowców opuściła zakład. Jednak kilkaset osób udało się namówić do pozostania w stoczni (w znacznej mierze dzięki zaangażowaniu Aliny Pienkowskiej, Anny Walentynowicz i Ewy Ossowskiej). W tej sytuacji Wałęsa zmienił decyzję komitetu strajkowego i ogłosił strajk solidarnościowy.

na stronie obok i powyżej:
Nielegalny druk i akcja kolportowania ulotek

Mieszkańcy Gdańska popierają strajkujących stoczniowców

W nocy z 16 na 17 sierpnia został utworzony Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (pierwotnie nazwany zresztą Miejskim Komitetem Strajkowym). W skład mks weszło początkowo 28 zakładów pracy. Na jego czele stanął Lech Wałęsa, a wiceprzewodniczącym został Bogdan Lis (z gdańskiego „Elmoru”), potem stanowisko drugiego wiceprzewodniczącego objął także Andrzej Kołodziej (współorganizator strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej). W skład Prezydium weszli również m.in. Andrzej Gwiazda („Elmor”), Joanna Duda-Gwiazda (Centrum Techniki Okrętowej), Henryka Krzywonos (Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne w Gdańsku) i Anna Walentynowicz (SG). Skład mks ulegał w następnych dniach zmianom – był uzupełniany o przedstawicieli kolejnych protestujących zakładów z całego kraju (18 sierpnia o godz. 9.30 takich zakładów było 40, pod koniec dnia 156, 20 sierpnia 304, a 28 sierpnia już ponad 600).

Tymczasem w niedzielę 17 sierpnia na terenie Stoczni Gdańskiej za zgodą władz została odprawiona przez ks. Henryka Jankowskiego msza święta polowa. Podobnie było w przypadku innych zakładów Trójmiasta (w Gdyni – bez stosownej aprobaty – msze celebrował ks. Hilary Jastak). Msze te miały duże znaczenie psychologiczne – dodawały otuchy i wiary strajkującym oraz jednoczyły ich. Podobną rolę odegrało zawieszenie na Bramie nr 2 (głównym wejściu do SG) portretu papieża Jana Pawła II.

W nocy z 17 na 18 sierpnia Międzyzakładowy Komitet Strajkowy sformułował 21 żądań (zwanym później postulatami). Najważniejszy z nich był punkt 1.: „Akceptacja niezależnych od partii i pracodawców wolnych związków zawodowych, wynikająca z ratyfikowanej przez PRL Konwencji nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej wolności związkowych”. Protestujący zdawali sobie bowiem sprawę, że bez autentycznej reprezentacji – której dotychczas nie mieli – wszelkie zdobycze strajkowe mogą

Hasła na murze Stoczni Gdańskiej im. Lenina namalowane w czasie strajku sierpniowego

okazać się tymczasowe, nietrwałe. W kolejnych punktach domagali się m.in. wolności słowa, przywrócenia praw zwolnionym po Grudniu '70 i Czerwcu '76 oraz studentom wydalonym z uczelni za przekonania, uwolnienia więźniów politycznych czy „doboru kadry kierowniczej na zasadach kwalifikacji, a nie przynależności partyjnej” oraz zniesienia przywilejów dla funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa oraz aparatu partyjnego. Oprócz postulatów „politycznych” pojawiły się też żądania ekonomiczne i socjalne, takie jak zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach dla dzieci kobiet pracujących, wprowadzenie trzyletniego płatnego urlopu wychowawczego, skrócenie czasu oczekiwania na mieszkanie (w PRL nie było ono towarem rynkowym), obniżenie wieku emerytalnego (dla kobiet do 50 lat, a dla mężczyzn do 55 lub odpowiednio po przepracowaniu 30 i 35 lat, niezależnie od wieku) czy wprowadzenie wolnych sobót oraz kartek na mięso i przetwory „do czasu opanowania sytuacji na rynku” (tzn. do czasu zlikwidowania braku żywności).

Władze PRL początkowo nie były skłonne do rozmów z gdańskim MKS. Jeszcze 16 sierpnia w KC PZPR (sprawującej faktycznie władzę w kraju) został powołany Zespół Koordynujący Działania Władz Centralnych przy Likwidowaniu Strajków. Z kolei w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych utworzono specjalny sztab „dla koordynowania zintensyfikowanych działań jednostek resortu spraw wewnętrznych w celu zapewnienia bezpieczeństwa, ładu i porządku publicznego w kraju”. Ich celem nie było bynajmniej porozumienie ze strajkującymi. Sztab msw zgłosił nawet (26 sierpnia) propozycję siłowego zakończenia protestów, ale Biuro Polityczne KC PZPR – de facto w obliczu trwającego w kraju strajku generalnego – odrzuciło takie rozwiązanie. Nic zatem dziwnego, że początkowo władze PRL nie zdecydowały się też na rozmowy z robotnikami. Od 19 sierpnia komisja rządowa (na czele

Sala ВНР w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, od lewej: Henryka Krzywonos, Andrzej Kołodziej, Anna Walentyłowicz

na następnej stronie:

Na znak solidarności ludzie popierający strajk przekazywali stoczniowcom żywność

z wicepremierem Tadeuszem Pyką), owszem, podjęła negocjacje, ale z pominięciem Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Gdańsku. Rozmowy z przedstawicielami kilkunastu zakładów zakończyły się dzień później niepowodzeniem mimo daleko idących ustępstw ze strony władz. W tej sytuacji Pykę zastąpił inny wicepremier – Mieczysław Jagielski, który początkowo próbował kontynuować strategię swego poprzednika, jednak dzień później podjął rozmowy z mks.

Strajk w Stoczni Gdańskiej i innych zakładach cieszył się ogromnym poparciem mieszkańców Trójmiasta – stałym obrazkiem w sierpniu były tłumy gromadzące się przed stocznia. Protestujący mogli również liczyć na pomoc żywnościową i materialną, nie tylko zresztą gdańszczan. Na rzecz mks i budowy pomnika poległych w Grudniu '70 stoczniovców wpłynęło ponad 5 mln zł. Strajkujący uzyskali także wsparcie działaczy opozycji oraz intelektualistów, czego wyrazem był np. tzw. Apel 64 (sygnowany przez osoby związane z Towarzystwem Kursów Naukowych, Konwersatorium Doświadczenie i Przyszłość oraz Klubem Inteligencji Katolickiej) z 20 sierpnia. Zawierał on m.in. poparcie dla protestujących robotników oraz wezwanie do władz i strajkujących o zawarcie kompromisu. „Wszyscy – rządzeni i rządzący – kierować się musimy dobrem Polski. (...) Historia nie wybaczy nikomu, kto sięgnąłby po inne rozwiązania niż droga takiego porozumienia. Apelujemy o wejście na tę drogę, apelujemy o rozważę i wyobraźnię w przekonaniu, że nie ma w tej chwili ważniejszej sprawy dla Polski” – nawoływali autorzy dokumentu. W ciągu kilku następných dni apel ten podpisało kolejnych 200 osób. Strajk wspierali również aktorzy i artyści, czego wyrazem były np. koncert Opery i Filharmonii Bałtyckiej czy występ aktorów Teatru Wybrzeże na terenie stoczni. Protestujący nie mogli natomiast liczyć na wsparcie dziennikarzy, oczywiście tych krajowych. W mediach pozostających pod

Fotoreporterzy śledzą obrady
Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego
w Sali BHP

na następnej stronie:

Ulotki trafiają do rąk zgromadzonych przed
Bramą nr 2 Stoczni Gdańskiej im. Lenina

całkowitą kontrolą peerelowskich władz nie była możliwa rzetelna informacja o przebiegu strajków. Protesty robotnicze początkowo próbowano przemilczeć. Kiedy okazało się to niemożliwe, mówiono z kolei o „przerwach w pracy”. Starano się też pomniejszać znaczenie wydarzeń, eksponując jednocześnie straty dla gospodarki, jakie miały one spowodować. Nic zatem dziwnego, że w 21 postulatach domagano się m.in. podania informacji o powstaniu gdańskiego mks oraz upublicznienia jego żądań. W Stoczni Gdańskiej znaleźli się jednak również dziennikarze krajowi gotowi uczciwie informować o przebiegu strajku. W specjalnym oświadczeniu wydanym 25 sierpnia zaprotestowali oni przeciwko fałszywemu obrazowi wydarzeń prezentowanemu w prasie, radiu i telewizji. Z kolei prasa światowa (z wyłączeniem tej z państw socjalistycznych), mimo iż odnosiła się do strajków życzliwie, patrzyła na wydarzenia w Polsce z pewnym niepokojem. Zastanawiała się, jak zakończą się protesty i czy nie spowodują wzrostu napięcia na świecie. Dziennikarze z państw kapitalistycznych, mimo utrudnień ze strony władz PRL, relacjonowali obszernie przebieg strajków. Z kolei za pośrednictwem zachodnich rozgłośni radiowych, np. Radia Wolna Europa, informacje o przebiegu protestów docierały, mimo zagłuszania „wrogich” audycji, z powrotem do kraju. Oczywiście o przebiegu strajków powiadamiała w swej prasie i ulotkach również opozycja. Jednak jej możliwości były bardzo ograniczone. O informacji pomyśleli też strajkujący. Już 16 sierpnia ukazał się (w formie ulotki) „Strajkowy Biuletyn Informacyjny”, sygnowany przez Wolną Drukarnię Stoczni Gdynia. Zawierał on komunikat o powstaniu mks i jego zadaniach. Tydzień później wyszedł pierwszy numer „Strajkowego Biuletynu Informacyjnego »Solidarność«”, redagowanego przez Konrada Bielińskiego, Mariusza Wilka i Krzysztofa Wyszukowskiego. Do końca strajku wydano łącznie 14 numerów.

STOCZNI

STOCZNI

Rozpoczęte 23 sierpnia negocjacje mks z komisją rządową nie były łatwe. Szybko zostały zresztą odroczone, gdyż przedstawiciele władz nie chcieli zaakceptować podstawowych warunków protestujących, czyli odblokowania łączności telefonicznej i zaniechania represji wobec osób wspomagających strajk. Rozmowy wznowiono dopiero po trzech dniach.

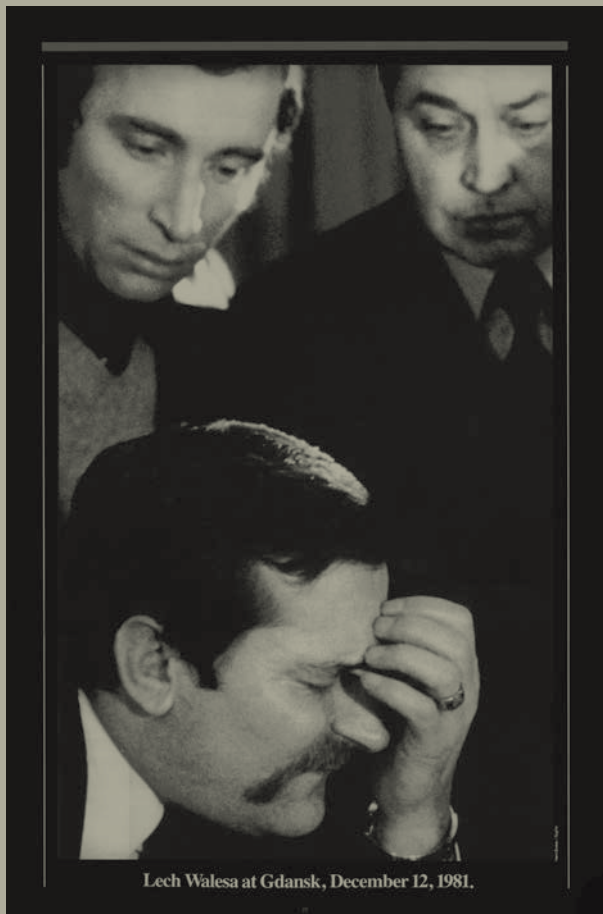
Ważną rolę odgrywali w nich eksperci. W nocy z 22 na 23 sierpnia do Stoczni Gdańskiej dotarli Bronisław Geremek i Tadeusz Mazowiecki, aby przedstawić strajkującym Apel 64. W efekcie Prezydium mks powierzyło Mazowieckiemu zadanie utworzenia Komisji Ekspertów, która miała wesprzeć przedstawicieli strajkujących w czasie negocjacji z rządem. Powstała ona 24 sierpnia. W jej skład weszli: Bohdan Cywiński, Bronisław Geremek, Tadeusz Kowalik, Waldemar Kuczyński, Jadwiga Staniszkis i Andrzej Wielowieyski. Później dokooptowano do niej jeszcze Jerzego Stembrowicza. Strajkujących wspierali również doradcy niewchodzący w skład Komisji Ekspertów (np. Lech Kaczyński, Romuald Kukołowicz, Andrzej Stelmachowski czy Jan Strzelecki).

Negocjacje między komisją rządową a mks były kontynuowane w dniach 28, 30 i 31 sierpnia. Przedstawiciele władz szybko zaakceptowali większość postulatów, przede wszystkim ekonomicznych i socjalnych. Główną kwestią sporną pozostawał punkt 1., czyli problem utworzenia wolnych związków zawodowych.

Ostatecznie jednak dzięki uporowi strajkujących, a także „rozlaniu się” protestów robotniczych na cały kraj (ogarnęły one m.in. Górny Śląsk, rodzinne strony I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka) komisja rządowa zmuszona była do ustępstw. Przywódcy PRL wybrali „mniejsze zło”, za jakie uważali zawarcie porozumienia ze strajkującymi i zaakceptowanie niezależnych od siebie związków.

Porozumienie kończące strajk w Trójmieście zawarto 31 sierpnia w Sali BHP. W imieniu mks sygnowali je członkowie Prezydium

mks: Lech Wałęsa, Andrzej Kołodziej, Bogdan Lis, Lech Bądkowski, Wojciech Gruszecki, Stefan Izdebski, Jerzy Kmiecik, Zdzisław Kobyliński, Henryka Krzywonos, Stefan Lewandowski, Alina Pienkowska, Józef Przybylski, Jerzy Sikorski, Lech Sobieszek, Tadeusz Stanny, Anna Walentynowicz i Florian Wiśniewski, a ze strony rządowej: Mieczysław Jagielski, członek sekretariatu KC PZPR Zbigniew Zieliński, przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku Tadeusz Fiszbach oraz wojewoda gdański Jerzy Kołodziejski. Tekst porozumienia gdańskiego był znacznie bardziej jednoznaczny i korzystniejszy (głównie w przypadku postulatów politycznych) od zawartego dzień wcześniej porozumienia szczecińskiego (w sierpniu 1980 r. Szczecin był drugim, obok Gdańska, ważnym centrum strajkowym). Na jego mocy powstać miały nowe niezależne, samorządne związki zawodowe. Gdański mks stawał się komitetem założycielskim nowych związków, które miały być rejestrowane poza rejestrem Centralnej Rady Związków Zawodowych. Otrzymały one prawo do opiniowania kluczowych decyzji społeczno-gospodarczych (np. zasad podziału dochodu narodowego) czy prowadzenia własnych wydawnictw. W przeciwieństwie do porozumień szczecińskich nierepresjonowanie uczestników strajku nie było obwarowane żadnymi warunkami. Zasada ta objęła również, co ważne, osoby wspomagające strajk. Ponadto władze uznały prawo do strajków – stosowny zapis o warunkach ich organizowania miał znaleźć się w ustawie o związkach zawodowych (nowemu związkowi zapewniano udział w pracach nad nią). Rząd zobowiązał się też w ciągu trzech miesięcy wnieść do Sejmu projekt ustawy o cenzurze, znacznie ograniczający jej zakres oraz wprowadzający sądowy tryb odwoławczy od decyzji cenzorskich. Rządzący zgodzili się również na transmitowanie w radiu niedzielnej mszy świętej. Do pracy mieli zostać przywróceni robotnicy zwolnieni po strajkach z grudnia 1970 i czerwca 1976 r., a także

Plakat norweskiej organizacji Solidaritet Norge-Polen przedstawiający Lecha Wałęsę w Gdańsku, datowany na 12 grudnia 1981 roku

usunięci z uczelni studenci. Władze zobowiązały się ponadto do rewizji wyroków w procesach politycznych oraz zadeklarowały „pełne przestrzeganie swobody wyrażania przekonań w życiu publicznym i zawodowym”. Strajkujący uzyskali też zapewnienie, że o doborze kadr kierowniczych będą decydować kwalifikacje i kompetencje, a nie przynależność organizacyjna. Rząd zobowiązał się do stopniowych podwyżek płac, przede wszystkim tych najniższych, oraz corocznego podwyższania najniższych rent i emerytur – „odpowiednio do możliwości kraju”. Z kolei strajkujący zadeklarowali, że nowe związki zawodowe będą przestrzegać zasad określonych w Konstytucji PRL, bronić społecznych i materialnych interesów pracowników i nie będą pełnić funkcji partii politycznej. Miały one także „stać (...) na gruncie zasady społecznej własności środków produkcji, stanowiącej podstawę istniejącego w Polsce ustroju socjalistycznego”, uznawać kierowniczą rolę PZPR oraz nie podważać „ustalonego systemu sojuszy międzynarodowych”. W tej sytuacji Lech Wałęsa mógł ogłosić: „Kochani, wracamy do pracy 1 września. (...) Czy osiągnęliśmy wszystko, czego chcieliśmy, czego pragniemy, o czym marzymy? (...) Nie wszystko, ale wszyscy wiemy, że uzyskaliśmy bardzo wiele. (...) Resztę też uzyskamy, bo mamy rzecz najważniejszą: nasze niezależne, samorządne związki zawodowe. To jest nasza gwarancja na przyszłość. (...) Ogłaszam strajk za zakończony”. A zdjęcia i filmy Wałęsy podpisującego porozumienie z władzami wielkim długopisem z wizerunkiem Jana Pawła II czy ogłaszającego później sukces robotników i zakończenie protestu obiegały cały (oczywiście wolny) świat. Podpisanie porozumień w Gdańsku i Szczecinie nie zamknęło bynajmniej największej w historii Polski fali strajków – wg danych msw w sierpniu strajkowało łącznie około 700 tys. osób w 750 zakładach pracy. Protesty trwały jeszcze przez całą pierwszą połowę września. Wygasły dopiero po utworzeniu 17 września ogólnopolskiej

organizacji – Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Związku, do którego nieco ponad rok później należało już blisko 10 mln osób. W znacznej mierze był to rezultat strajku w Stoczni Gdańskiej. W jego efekcie powstał nie tylko pierwszy niezależny od władz komunistycznych związek zawodowy, ale też wyłonił się jego lider, jakim stał się w sierpniu 1980 r. Lech Wałęsa. Co prawda „Solidarność” przetrwała jedynie 16 miesięcy, ale nawet wprowadzenie stanu wojennego nie przerwało polskiej drogi do demokracji. To właśnie Polska, to właśnie „Solidarność” zapoczątkowała w 1989 r. Jesień Ludów, doprowadziła do zburzenia muru berlińskiego i rozpadu Związku Radzieckiego. Bez strajku w Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 r. nie byłoby to wszystko możliwe, a nasz kraj byłby dłużej (pytanie: Jak długo?) Polską Rzeczpospolitą Ludową z tzw. demokracją socjalistyczną, a nie demokratyczną Rzeczpospolitą Polską. I nadal aktualny byłby radziecki dowcip – „Kura nie ptica. Polska nie zagranica”...

21 POSTULATÓW

- 1. Akceptacja niezależnych od partii i pracodawców wolnych związków zawodowych, wynikająca z ratyfikowanej przez PRL Konwencji nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej wolności związkowych.**
- 2. Zagwarantowanie prawa do strajku oraz bezpieczeństwa strajkującym i osobom wspomagającym.**
- 3. Przestrzegać zagwarantowaną w Konstytucji PRL wolność słowa, druku i publikacji, a tym samym nie represjonować niezależnych wydawnictw oraz udostępnić środki masowego przekazu dla przedstawicieli wszystkich wyznań.**
- 4. Przywrócić do poprzednich praw:**
  - ludzi zwolnionych z pracy po strajkach w 1970 i 1976 r.,
  - studentów wydalonych z uczelni za przekonania.**Zwolnić wszystkich więźniów politycznych (w tym Edmunda Zadrożyńskiego, Jana Kozłowskiego i Marka Kozłowskiego). Znieść represje za przekonania.**

5. Podać w środkach masowego przekazu informację o utworzeniu się Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego oraz opublikować jego żądania.
6. Podjąć realne działania mające na celu wyprowadzenie kraju z sytuacji kryzysowej poprzez:
  - a) podanie do publicznej wiadomości pełnej informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej,
  - b) umożliwienie wszystkim środowiskom i warstwom społecznym uczestniczenia w dyskusji nad programem reform.
7. Wypłacić wszystkim pracownikom biorącym udział w strajku wynagrodzenie za okres strajku jak za urlop wypoczynkowy z funduszu CRZZ.
8. Podnieść wynagrodzenie zasadnicze każdego pracownika o 2000 zł na miesiąc jako rekompensatę dotychczasowego wzrostu cen.
9. Zagwarantować automatyczny wzrost płac równoległe do wzrostu cen i spadku wartości pieniądza.
10. Realizować pełne zapotrzebowanie rynku wewnętrznego w artykuły żywnościowe, a eksportować tylko i wyłącznie nadwyżki.
11. Znieść ceny komercyjne oraz sprzedaż za dewizy w tzw. eksporcie wewnętrznym.
12. Wprowadzić zasady doboru kadry kierowniczej na zasadach kwalifikacji, a nie przynależności partyjnej, oraz znieść przywileje MO, SB i aparatu partyjnego poprzez:
  - zrównanie zasiłków rodzinnych,
  - zlikwidowanie specjalnych sprzedaży itp.
13. Wprowadzić na mięso i przetwory kartki – bony żywnościowe (do czasu opanowania sytuacji na rynku).
14. Obniżyć wiek emerytalny dla kobiet do 50 lat, a dla mężczyzn do 55 lat lub [zaliczyć] przepracowanie w PRL 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn bez względu na wiek.
15. Zrównać renty i emerytury starego portfela do poziomu aktualnie wypłacanych.

PROTOKÓŁ

porozumienia zawartego przez Komisję Rządową
i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy
w dniu 31 sierpnia 1980 roku w Stoczni Gdańskiej

- 16. Poprawić warunki pracy Służby Zdrowia, co zapewni pełną opiekę medyczną osobom pracującym.**
- 17. Zapewnić odpowiednią ilość miejsc w żłobkach i przedszkolach dla dzieci kobiet pracujących.**
- 18. Wprowadzić urlop macierzyński płatny przez okres trzech lat na wychowanie dziecka.**
- 19. Skrócić czas oczekiwania na mieszkanie.**
- 20. Podnieść diety z 40 do 100 zł i dodatek za rozłąkę.**
- 21. Wprowadzić wszystkie soboty wolne od pracy. Pracownikom w ruchu ciągłym i systemie 4-brygadowym brak wolnych sobót zrekompensować zwiększonym wymiarem urlopu wypoczynkowego lub innymi płatnymi dniami wolnymi od pracy.**

Komisja Rządowa i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy po rozważeniu 21 żądań strajkujących załóg Wybrzeża doszły do następujących ustaleń:

W sprawie punktu pierwszego, który brzmi: „Akceptacja niezależnych od Partii i pracodawców wolnych związków zawodowych, wynikająca z ratyfikowanej przez PRL Konwencji nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej wolności związkowych” ustalono:

1. Działalność Związków Zawodowych w PRL nie spełniła nadziei i oczekiwań pracowników. Uznaje się za celowe powołanie nowych, samorządnych związków zawodowych, które byłyby autentycznym reprezentantem klasy pracującej. Nie kwestionuje się prawa nikogo do pozostania w dotychczasowych związkach, a w przyszłości widzieć można możliwość nawiązania współpracy między związkami.
2. Tworząc nowe, niezależne, samorządne związki zawodowe, MKS stwierdza, że będą one przestrzegać zasad określonych w Konstytucji PRL. Nowe związki zawodowe będą bronić społecznych i materialnych interesów pracowników i nie zamierzają pełnić roli partii politycznej. Stoją one na gruncie zasady społecznej własności środków produkcji stanowiącej podstawę istniejącego w Polsce ustroju socjalistycznego. Uznając, iż PZPR

sprawuje kierowniczą rolę w państwie, ani nie podważając ustalonego systemu sojuszów międzynarodowych, dążą one do zapewnienia ludziom pracy odpowiednich środków kontroli, wyrażania opinii i obrony swych interesów. Komisja Rządowa stwierdza, że rząd zagwarantuje i zapewni pełne poszanowanie niezależności i samorządności nowych związków zawodowych, zarówno co do ich struktury organizacyjnej, jak i funkcjonowania na wszystkich szczeblach ich działania. Rząd zapewni nowym związkom zawodowym pełną możliwość wypełniania podstawowych funkcji w zakresie obrony interesów pracowników, realizacji potrzeb materialnych, społecznych i kulturalnych pracowników. Jednocześnie gwarantuje, że nowe związki zawodowe nie będą przedmiotem żadnej dyskryminacji.

3. Stworzenie i działalność niezależnych, samorządnych związków zawodowych odpowiada ratyfikowanym przez Polskę konwencjom Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 87 o wolności związkowej i ochronie praw związkowych oraz nr 98 o prawie organizowania się i rokowań zbiorowych. Wielość reprezentacji związkowych i pracowniczych wymagać będzie odpowiednich zmian ustawodawczych. W związku z tym rząd zobowiązuje się do inicjatyw ustawodawczych dotyczących w szczególności ustawy o związkach zawodowych, ustawy o samorządzie robotniczym, kodeksu pracy.

4. Powstałe Komitety Strajkowe mają możliwość przekształcania się w zakładowe organy reprezentacji pracowniczych, takie jak: Komitety Robotnicze, Komitety Pracownicze, Rady Robotnicze bądź w Komitety Założycielskie nowych, samorządnych związków zawodowych. Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, jako Komitet Założycielski tych związków, ma swobodę wyboru formy jednego związku lub zrzeszenia w skali Wybrzeża. Komitety Założycielskie funkcjonować będą do statutowego wyboru nowych władz. Rząd zobowiązuje się do stworzenia warunków dokonania rejestracji nowych związków zawodowych poza rejestrem CRZZ.
5. Nowe związki zawodowe winny mieć realną możliwość publicznego opiniowania kluczowych decyzji determinujących warunki życia ludzi pracy: zasad podziału dochodu narodowego na konsumpcję i akumulację, podziału funduszu konsumpcji społecznej na różne cele (zdrowie, oświatę, kulturę), podstawowych zasad wynagradzania i kierunków polityki płac, a szczególnie zasady automatycznej korektury płac w warunkach inflacji, wieloletnich planów gospodarczych, kierunków inwestycji oraz zmiany cen. Rząd zobowiązuje się zapewnić warunki do pełnienia tych funkcji.

6. Międzyzakładowy Komitet powołuje ośrodek prac społeczno-zawodowych, którego zadaniem ma być obiektywna analiza sytuacji pracowniczej, warunków bytowych ludzi pracy i sposobu reprezentowania interesów pracowniczych. Ośrodek ten będzie dokonywał również ekspertyz w zakresie indeksu płac i cen oraz proponował formy rekompensaty. Ośrodek ten będzie również publikował wyniki swych badań. Ponadto nowe związki będą posiadały swoje wydawnictwa.

7. Rząd zapewni przestrzeganie w Polsce przepisów artykułu 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych z 1949 roku, który mówi, że gwarantuje się robotnikom i pracownikom prawo do dobrowolnego zrzeszania się w związki zawodowe. Nowe powstające związki zawodowe nie wejdą w skład zrzeszenia reprezentowanego przez CRZZ. Przyjmuje się, że nowa ustawa utrzyma tę zasadę. Jednocześnie zapewni się udział przedstawicieli MKS lub komitetów założycielskich samorządnych związków zawodowych oraz innych reprezentacji pracowniczych w opracowaniu tejże ustawy.

Bohdan Cywiński

Bronisław Geremek

Tadeusz Kowalik

Waldemar Kuczyński

Tadeusz Mazowiecki (przewodniczący)

Jadwiga Staniszkis

Jerzy Stembrowicz

Andrzej Wielowieyski

SKŁAD PREZYDIUM MKS

Lech Wałęsa przewodniczący – elektryk (niepracujący)

Andrzej Kołodziej wiceprzewodniczący – spawacz
(Stocznia im. Komuny Paryskiej)

Bogdan Lis wiceprzewodniczący – pracownik fizyczny
(Zakłady Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki „Elmor”)

Lech Bądkowski rzecznik prasowy – literat

Joanna Duda-Gwiazda – inżynier (Centrum Techniki Okrętowej)

Wojciech Gruszecki – pracownik naukowy (Politechnika Gdańska)

Andrzej Gwiazda inżynier (Zakłady Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki „Elmor”)

Stefan Izdebski – doker (Zarząd Portu Gdynia)

Lech Jendruszewski – monter (Stocznia im. Komuny Paryskiej)

Jerzy Kmieciak – kadłubowiec (Stocznia Północna)

Zdzisław Kobyliński – magazynier (PKS Gdańsk)

Henryka Krzywonos – motornicza (Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Gdańsk)

Stefan Lewandowski – dźwigowy (Zarząd Portu Gdańsk)

Józef Przybylski – ślusarz (Przedsiębiorstwo Remontowo-Montażowe Przemysłu Okrętowego „Budimor”)

Jerzy Sikorski – monter (Stocznia Remontowa)

Lech Sobieszek – ślusarz (Przedsiębiorstwo Przemysłowo-Handlowe „Siarkopol”)

Tadeusz Stanny – technik chemik (Rafineria Gdańska)

Anna Walentynowicz – suwnicowa (Stocznia Gdańska im. Lenina)

Florian Wiśniewski – elektryk (Przedsiębiorstwo Robót Elektrycznych „Elektromontaż”)

BIOGRAMY

KONRAD BIELIŃSKI (ur. 1949) – od września 1976 r. współpracownik Komitetu Obrony Robotników; od października 1977 r. członek Komitetu Samoobrony Społecznej **KOR**; od września 1977 r. współpracownik Niezależnej Oficyny Wydawniczej **NOWA** (od 1978 r. członek kolegium redakcyjnego); w sierpniu 1980 r. uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, od 23 sierpnia 1980 r. wydawca (redaktor) „Strajkowego Biuletynu Informacyjnego Solidarność”; od marca 1981 r. kierownik Komisji Informacji i Środków Przekazu **NSZZ** „Solidarność” Regionu Mazowsze; od kwietnia do listopada 1981 r. redaktor naczelny „Niezależności”.

BOGDAN BORUSEWICZ (ur. 1949) – od listopada 1976 r. członek Komitetu Obrony Robotników; od 1978 r. działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; redaktor „Robotnika” i „Robotnika Wybrzeża”; w sierpniu 1980 r. główny inicjator i współorganizator strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; współtwórca 21 postulatów; od października 1980 r. do lipca 1981 r. członek Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ** „Solidarność” Gdańsk; w grudniu 1980 r. i marcu 1981 r. opracowywał strategię Związku na wypadek interwencji zewnętrznej lub stanu wyjątkowego.

BOHDAN CYWIŃSKI (ur. 1939) – publicysta, historyk idei, działacz katolicki i społeczny; od 1978 współzałożyciel i członek niezależnego Towarzystwa Kursów Naukowych (członek Rady Programowej i rzecznik prasowy **TKN**); w sierpniu 1980 r. sygnatariusz Apelu 64 intelektualistów do władz i strajkujących robotników Wybrzeża; członek Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od września 1980 członek **NSZZ**

„Solidarność” – pomagał zakładać struktury związkowe w Gorzowie Wielkopolskim, Jastrzębiu, Lublinie i Warszawie; od marca 1981 r. zastępca redaktora naczelnego „Tygodnika Solidarność”; w październiku 1981 r. wyjechał do Włoch.

JOANNA DUDA-GWIAZDA (ur. 1939) – inżynier, w latach 1971–1999 pracownica Centrum Techniki Okrętowej w Gdańsku; od 1977 r. współpracowniczka Komitetu Obrony Robotników; od kwietnia 1978 r. działaczka Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; w sierpniu 1980 r. członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; współautorka 21 postulatów; od września 1980 r. członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ** „Solidarność” Gdańsk i członkini redakcji „Biuletynu Informacyjnego Solidarność” wydawanego przez **MKZ**; od lipca do listopada 1981 r. członkini Zarządu Regionu Gdańskiego (członek Komisji Programowej).

BRONISŁAW GEREMEK (1932–2008) – w latach 1965–1985 pracownik naukowy Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie (w latach 1965–1980 kierownik Pracowni Historii Kultury Średniowiecza); w 1978 r. współzałożyciel niezależnego Towarzystwa Kursów Naukowych (od czerwca 1980 r. członek Rady Programowej **TKN**); w sierpniu 1980 r. współautor i sygnatariusz Apelu 64 intelektualistów do władz i strajkujących robotników Wybrzeża; członek Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od września 1980 r. doradca Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ** „Solidarność” w Gdańsku i Krajowej Komisji Porozumiewawczej; od stycznia

1981 r. przewodniczący Rady Programowo-Konsultacyjnej Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy KKP/Komisji Krajowej; we wrześniu – październiku 1981 r. w czasie I Krajowego Zjazdu Delegatów **NSZZ** „Solidarność” przewodniczący Komisji Programowej; współautor programu politycznego związku Samorządna Rzeczpospolita przyjętego przez **I KZD**.

ANDRZEJ GWIAZDA (ur. 1935) – w latach 1973–1981 inżynier w Zakładach Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki „Elmor” w Gdańsku; od kwietnia 1977 r. współpracownik Komitetu Obrony Robotników; od kwietnia 1978 r. współzałożyciel i działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; w sierpniu 1980 r. inicjator strajku w „Elmorze” oraz członek Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; współtwórca 21 postulatów i uczestnik rozmów z komisją rządową; od września 1980 r. wiceprzewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ** „Solidarność” Gdańsk i wiceprzewodniczący Krajowej Komisji Porozumiewawczej; od grudnia 1980 r. przewodniczący Zespołu Roboczego **KKP** ds. sekcji branżowych; od lutego do kwietnia 1981 r. wiceprzewodniczący Tymczasowego Prezydium **KKP**; w marcu 1981 r. członek Krajowego Komitetu Strajkowego; od lipca do listopada 1981 r. członek Zarządu Regionu Gdańskiego; od października 1981 r. członek Komisji Krajowej **NSZZ** „Solidarność”.

HENRYK JANKOWSKI (1936–2010) – ksiądz katolicki, w latach 1976–2004 proboszcz parafii św. Brygidy w Gdańsku; w sierpniu 1980 r. odprawił msze święte dla robotników strajkujących w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od tego czasu blisko związany z przewodniczącym **NSZZ**

„Solidarność” Lechem Wałęsą; w latach 1980–1981 kapelan „Solidarności” (formalnie na mocy dekretu prymasa Stefana Wyszyńskiego z kwietnia 1981 r.).

HILARY JASTAK (1914–2000) – ksiądz katolicki, w latach 1949–1984 proboszcz parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gdyni; od końca lat 70. wspierał działaczy Wolnych Związków Zawodowych i Ruchu Młodej Polski; 17 sierpnia 1980 r., nie czekając na zgodę władz, odprawił mszę polową podczas strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni i w Porcie Gdyni; od 1980 r. honorowy członek Społecznego Komitetu Budowy Pomników Ofiar Grudnia '70 w Gdyni; jesienią 1981 r. wspierał (pomoc żywnościowa i artykuły higieniczne) strajk proklamowany przez Niezależne Zrzeszenie Studentów na Uniwersytecie Gdańskim.

ANDRZEJ KOŁODZIEJ (ur. 1959) – od sierpnia 1980 r. pracownik Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni; od 1978 r. współpracownik Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela oraz działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; w sierpniu 1980 organizator strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej; przewodniczący Komitetu Strajkowego w SKP i wiceprzewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; uczestnik rozmów z komisją rządową i jeden z sygnatariuszy porozumienia gdańskiego; do lipca 1981 r. wiceprzewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku; od stycznia 1981 r. organizował przerzut wydawnictw niezależnych do Czechosłowacji; w październiku 1981 r. aresztowany w Czechosłowacji po nielegalnym przekroczeniu granicy.

TADEUSZ KOWALIK (1926–2012) – w latach 1963–1992 pracownik naukowy Instytutu Historii, Nauki, Oświaty i Techniki Polskiej Akademii Nauk; od 1978 r. współzałożyciel i członek Rady Programowej niezależnego Towarzystwa Kursów Naukowych; w sierpniu 1980 r. sygnatariusz Apelu 64 intelektualistów do władz i strajkujących robotników Wybrzeża; członek Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; w latach 1980–1981 doradca Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność”; od stycznia 1981 r. członek Rady Programowo-Konsultacyjnej Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy KKP/Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”.

HENRYKA KRZYWONOS (ur. 1953) – od października 1979 r. motornicza w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Gdańsku; w sierpniu 1980 r. uczestniczka strajku komunikacji miejskiej w Gdańsku; 16 sierpnia 1980 r. była wśród osób, dzięki postawie których udało się podtrzymać protest (po podpisaniu przez Komitet Strajkowy porozumienia z dyrektorem stoczni) i rozpocząć strajk solidarnościowy z innymi zakładami Wybrzeża; w sierpniu 1980 r. członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; uczestniczka rozmów z komisją rządową i jedna z sygnatariuszek porozumienia gdańskiego; od września 1980 r. członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku.

WALDEMAR KUCZYŃSKI (ur. 1939) – ekonomista; od 1978 r. współzałożyciel i członek Rady Programowej niezależnego Towarzystwa Kursów Naukowych; w sierpniu 1980 r. współorganizator oraz sygnatariusz

Apelu 64 intelektualistów do władz i strajkujących robotników Wybrzeża; członek Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od 1980 r. członek i doradca **NSZZ „Solidarność”**; w latach 1981–1982 członek redakcji „Tygodnik Solidarność” (od czerwca 1981 r. zastępca redaktora naczelnego); od stycznia 1981 r. członek Rady Programowo-Konsultacyjnej Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy Krajowej Komisji Porozumiewawczej / Komisji Krajowej **NSZZ „Solidarność”**.

BOGDAN LIS (ur. 1952) – w latach 1972–1981 nastawiacz obrabiarek w Zakładach Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki „Elmor” w Gdańsku; 1975–1981 członek Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, od 1978 r. działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; w sierpniu 1980 r. współorganizator strajku i przewodniczący Komitetu Strajkowego w „Elmorze” oraz wiceprzewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; współtwórca 21 postulatów; uczestnik rozmów z komisją rządową i jeden z sygnatariuszy porozumienia gdańskiego; od września 1980 r. wiceprzewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ „Solidarność”** Gdańsk; członek Krajowej Komisji Porozumiewawczej; od grudnia 1980 r. członek Zespołu Roboczego KKP ds. sekcji branżowych; od lipca 1981 r. członek prezydium Zarządu Regionu Gdańskiego; od października 1981 r. członek Prezydium Komisji Krajowej **NSZZ „Solidarność”**.

TADEUSZ MAZOWIECKI (ur. 1927) – 1975–1981 wiceprezes Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie; od 1978 r. współzałożyciel i członek Rady Programowej niezależnego Towarzystwa Kursów Naukowych;

w sierpniu 1980 r. współorganizator oraz sygnatariusz Apelu 64 intelektualistów do władz i strajkujących robotników Wybrzeża; przewodniczący Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; uczestnik rozmów z komisją rządową; od września 1980 r. doradca Krajowej Komisji Porozumiewawczej / Komisji Krajowej **NSZZ „Solidarność”** i Lecha Wałęsy; od stycznia 1981 r. członek Rady Programowo-Konsultacyjnej Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy **KKP/KK NSZZ „Solidarność”**; od stycznia do grudnia 1981 r. redaktor naczelny „Tygodnika Solidarność”.

EWA OSSOWSKA (ur. 1961) – kioskarka, współpracowniczka Ruchu Młodej Polski; w sierpniu 1980 r. uczestniczka strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, 16 sierpnia 1980 r. była wśród osób, dzięki postawie których udało się podtrzymać protest (po podpisaniu porozumienia przez Komitet Strajkowy z dyrektorem stoczni) i rozpocząć strajk solidarnościowy z innymi zakładami Wybrzeża; pracownica sekretariatu przewodniczącego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ „Solidarność”** Gdańsk Lecha Wałęsy.

ALINA PIENKOWSKA (1952–2002) – pielęgniarka, od 1974 r. pracownica Przemysłowego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Gdańsku (do końca 1978 r. w przychodni przy Stoczni Gdańskiej im. Lenina, potem przeniesiona do przychodni przy Zakładach Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki „Elmor”, od maja 1979 r. – wyrokiem sądu – ponownie w przychodni przy **SG**); od czerwca 1978 r. działaczka Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża, w sierpniu 1980 r. przewodnicząca komitetu strajkowego w stoczniowej przychodni,

16 sierpnia 1980 r. była wśród osób, dzięki postawie których udało się podtrzymać protest (po podpisaniu porozumienia przez Komitet Strajkowy z dyrektorem stoczni) i rozpocząć strajk solidarnościowy z innymi zakładami Wybrzeża; członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; współtwórczyni 21 postulatów; uczestniczka negocjacji z komisją rządową i jedna z sygnatariuszek porozumienia gdańskiego; od września 1980 r. członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ „Solidarność”** w Gdańsku; od jesieni 1980 r. przewodnicząca Krajowej Sekcji Służby Zdrowia; od lipca do listopada 1981 r. członkini Prezydium Zarządu Regionu Gdańskiego.

JADWIGA STANISZKIS (ur. 1942) – socjolog i politolog w 1981 r. przywrócona do pracy na stanowisku naukowym w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego po zwolnieniu po Marcu '68; w sierpniu 1980 r. członkini Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; doradczynie **NSZZ „Solidarność”** – w kwietniu 1981 r. Krajowa Komisja Porozumiewawcza powierzyła jej utworzenie drugiej (niezależnej od Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy **KKP**) grupy ekspertów doradzających związkowi; wykładowczyni m.in. Wszechnicy Górnośląskiej w Katowicach, Wszechnicy Związkowej w Regionie Mazowsze i w Regionie Toruńskim oraz Wszechnicy Związkowej **NSZZ „Solidarność”** Śląska Opolskiego.

JERZY STEMBROWICZ (1919–1989) – prawnik, od 1961 r. pracownik naukowy Uniwersytetu Warszawskiego, uczestnik niezależnego Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość”; w sierpniu 1980 r. członek Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego

w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; w latach 1980–1981 doradca Krajowej Komisji Porozumiewawczej / Komisji Krajowej **NSZZ „Solidarność”**; od stycznia 1981 r. członek Rady Programowo-Konsultacyjnej Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy **KKP/KK**; w latach 1981–1983 członek Instytutu Państwa i Prawa Polskiej Akademii Nauk.

ANNA WALENTYNOWICZ (1929–2010) – w latach 1950–1991 (z przerwami) spawaczka i suwnicowa w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od 1978 r. działaczka Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; 7 sierpnia 1980 r. (na pięć miesięcy przed osiągnięciem wieku emerytalnego) wyrzucona z pracy – jej zwolnienie stało się bezpośrednią przyczyną strajku rozpoczętego 14 sierpnia 1980 r.; 16 sierpnia 1980 r. była wśród osób, dzięki postawie których udało się podtrzymać protest (po podpisaniu porozumienia przez Komitet Strajkowy z dyrektorem stoczni) i rozpocząć strajk solidarnościowy z innymi zakładami Wybrzeża; w sierpniu 1980 r. członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; uczestniczka rozmów z komisją rządową i jedna z sygnatariuszek porozumienia gdańskiego; od września 1980 r. do kwietnia 1981 r. członkini Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ „Solidarność”** w Gdańsku; od września 1980 r. do listopada 1981 r. członkini Prezydium Komisji Zakładowej w Stoczni Gdańskiej; w listopadzie 1981 r. współzałożicielka Klubów Samorządnej Rzeczypospolitej „Wolność – Sprawiedliwość – Niepodległość”.

LECH WAŁĘSA (ur. 1943) – od czerwca 1978 r. działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; współpracownik Komitetu Samoobrony Społecznej **KOR**; w latach 1979–1980 pracownik Zakładu Robót

Elektrycznych „Elektromontaż” w Gdańsku; we wrześniu 1980 r. przywrócony do pracy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina (jego przywrócenie do pracy było jednym z postulatów strajkujących stoczniowców); w sierpniu 1980 r. przewodniczący Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina i przewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego; współtwórca 21 postulatów, uczestnik negocjacji z komisją rządową i jeden z sygnatariuszy porozumienia gdańskiego; od września 1980 r. przewodniczący Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ „Solidarność”** w Gdańsku; od września 1980 r. przewodniczący Krajowej Komisji Porozumiewawczej; od grudnia 1980 r. członek ogólnopolskiego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania; od marca 1981 r. pierwszy pełnomocnik do dysponowania rachunkiem bankowym **KKP**; od lipca 1981 r. przewodniczący Zarządu Regionu Gdańskiego; od października 1981 r. przewodniczący Komisji Krajowej **NSZZ „Solidarność”**; od listopada 1981 r. pełnomocnik do dysponowania rachunkiem bankowym **KK**.

ANDRZEJ WIELOWIEYSKI (ur. 1927) – prawnik, w latach 1972–1981 sekretarz Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie; od 1978 r. jeden z inicjatorów i członek Zespołu Usługowego niezależnego Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość”; w sierpniu 1980 r. członek Komisji Ekspertów Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od września 1980 r. doradca Krajowej Komisji Porozumiewawczej / Komisji Krajowej **NSZZ „Solidarność”**; od stycznia 1981 r. kierownik Ośrodka Prac Społeczno-Zawodowych przy **KKP/KK**; w latach 1981–1985 członek Prymasowskiej Rady Społecznej.

MARIUSZ WILK (ur. 1955) – od 1977 r. członek Studenckiego Komitetu Solidarności; z ramienia **SKS** wchodził w skład nieformalnej Rady Jedności, w ramach której wrocławskie środowiska opozycyjne próbowały ustalać wspólne stanowisko wobec sytuacji politycznej w kraju; w sierpniu 1980 r. uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od 23 sierpnia 1980 r. wydawca (redaktor) *Strajkowego Biuletynu Informacyjnego „Solidarność”*; od września 1980 r. członek zespołu redakcyjnego tegoż biuletynu; członek Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego **NSZZ „Solidarność”** Gdańsk (od kwietnia 1981 r. odpowiedzialny za materiały kierowane do druku); redaktor naczelny pisma „Solidarność”, w 1981 r. członek kolegium redakcyjnego „Samorządności”.

KRZYSZTOF WYSZKOWSKI (ur. 1947) – od 1977 r. współpracownik Komitetu Samoobrony Społecznej **KOR**; od kwietnia 1978 r. współzałożyciel i działacz Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża; w sierpniu 1980 r. uczestnik strajku w Stoczni Gdańskiej im. Lenina; od 23 sierpnia 1980 r. wydawca (redaktor) *Strajkowego Biuletynu Informacyjnego „Solidarność”*; w 1981 r. sekretarz redakcji „Tygodnika Solidarność”.

Podziękowania

Proponuję przetrwać jeszcze jedną noc!

LECH WAŁĘSA

Do zakończenia „Strajku!” przyczyniło się bardzo wiele osób. Autor chciałby w sposób szczególny podziękować: żonie Agacie za cierpliwość, uczestnikom warszawskich spotkań Monsoon Group w składzie: Piotr Jesionek, Jan Madejski, Filip Miłtuński, Jacek Nowak, Łukasz Pogoda, Michał Stajszczyk, Andrzej Tomczyk, Jerzy Zambrowski i Krzysztof Wierzbicki za wiele godzin wyczerpujących testów i cenne wskazówki usprawniające grę oraz Ewie, Adamowi, Andrzejowi, Michałowi, Stasiowi i Tomkowi Dawidziukom za wytrwałe testowanie instrukcji.

Wszystkie cytaty pochodzą z rozdziału „Strajk” w autobiografii Lecha Wałęsy *Droga nadziei*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1990.

projekt gry: Karol Madaj
projekt graficzny: www.manukastudio.pl
[Natalia Baranowska, Marta Malesińska, Marta Przybył]
opracowanie historyczne: Grzegorz Majchrzak
koordynator projektu: Michał Kosiorek

wszystkie zdjęcia użyte w instrukcji pochodzą ze zbiorów
Europejskiego Centrum Solidarności:
Giedymin Jabłoński – str. 4 i pagina
Stefan Kraszewski – str. 42
Wojciech Milewski – str. 36, 38–39
Stanisław Składanowski – str. 41, 44
autor nieznany – str. 28–29, 34–35, 46–47, 50

druk: Granna

© Narodowe Centrum Kultury 2013

partner projektu:

Gra powstała w ramach akcji edukacyjnej towarzyszącej
premierce filmu „Waleśa” w reż. A.Wajdy.

